

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania P. z siedzibą w Ż.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Zielonej Górze
z udziałem G.I.

o ustalenie nieistnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25
czerwca 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Poznaniu

z dnia 7 listopada 2023 r., sygn. akt III AUa 1488/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od P. z siedzibą w Ż. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Zielonej Górze kwotę 240 zł (dwieście
czterdzieści złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹
kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[I.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 października 2021 r., IV U 682/21, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze oddalił odwołanie od decyzji z dnia 14 grudnia 2020 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Zielonej Górze w której stwierdzono, że G.I. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako zleceniobiorca z tytułu świadczenia usług na rzecz P. na podstawie umów

cywilnoprawnych, nazwanych „umowami o dzieło”, w okresach szczegółowo podanych w sentencji, a przychód uzyskany z tego tytułu, wskazany w sentencji, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, wypadkowe) oraz ubezpieczenia zdrowotne.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 7 listopada 2023 r., III AUa 1488/21 oddalił apelację płatnika składek wniesioną od powyższego wyroku.

W skardze kasacyjnej płatnik składek zarzucił naruszenie: 1. art. 6 i art. 8 k.p.a. w związku z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.); 2. art. 382 k.p.c. oraz art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji; 3. art. 374 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c.; 4. art. 627 k.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej.

Skarżący podniósł, że Sąd drugiej instancji w sytuacji, gdy doszło do skopiowania wyroku z innego postępowania powinien skierować sprawę do ponownego rozpoznania czego nie zrobił, gdyż błędnie uznał, że doszło do pomyłki pisarskiej.

Ponadto zdaniem skarżącego jeżeli płatnik składek poddany został kontroli, podczas której nie zakwestionowano tego, że ubezpieczona zatrudniona została w ramach umowy o dzieło to mógł on pozostawać w uprawnionym przekonaniu, że jego działanie nie nasuwa zastrzeżeń. Kwestia ta została całkowicie pominięta przez sądy pierwszej i drugiej instancji. Takie działanie organu i Sądu narusza zasadę niepowodzenia postępowania dwa razy w tej samej sprawie (*ne bis in idem*), a jednocześnie zasadę zaufania wyrażoną w art. 8 k.p.a. stosowaną posiłkowo w związku z odesłaniem z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości poprzez uwzględnienie odwołania płatnika od decyzji organu rentowego w całości i zmianę decyzji organu rentowego poprzez ustalenie, że ubezpieczona nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu w okresach wskazanych w decyzji na podstawie umowy o dzieło; zasądzenie od

organu rentowego na rzecz płatnika kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za postępowanie przed Sądem pierwszej i drugiej instancji oraz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych; przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania; wstrzymanie skuteczności wyroku do czasu zakończenia się postępowania kasacyjnego; rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie; względnie o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika zwrotu kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, z uwagi na brak oczywistego uzasadnienia skargi, a w razie nieuwzględnienia tego wniosku o oddalenie skargi kasacyjnej z uwagi na brak uzasadnionych podstaw oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym określonym w pkt I i II.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania. Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd).

Wymagania konstrukcyjne skargi określa art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., nakładając na skarżącego między innymi obowiązek zawarcia w skardze wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w

związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżący nie spełnił opisanych oczekiwań co do wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. Przede wszystkim nie wskazał, jaki przepis został w sposób oczywisty naruszony przez Sąd drugiej instancji, a jak wywiedziono wyżej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia przepisu prawa - jasnego i jednoznacznego, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości.

Przede skarżący motywując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wynikającą z faktu skopiowania przez Sąd pierwszej instancji fragmentu uzasadnienia wyroku z innego postępowania nie wskazał, jaki przepis został w sposób oczywisty naruszony przez Sąd drugiej instancji, a jak wskazano wyżej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia przepisu prawa - jasnego i jednoznacznego, którego i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości.

W orzecznictwie przyjmuje się, że naruszenie przez sąd drugiej instancji zasad sporządzania uzasadnienia orzeczenia (aktualnie uregulowanych w art. 327¹ k.p.c. oraz art. 387 § 2¹k.p.c.) jedynie wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, co ma miejsce, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 7 października 2005 r., IV CK 122/05, LEX nr 187124; z 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, LEX nr 488983; z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNCZD 2008, nr D, poz. 118; z 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10, LEX nr 950715; z 24 września 2020 r., IV CSK 32/19, LEX nr 3056608). Rozpowszechnione w orzecznictwie, choć niepozbawione kontrowersji, jest także

stanowisko, zgodnie z którym wady uzasadnienia z natury nie mogą mieć wpływu na treść rozstrzygnięcia, gdyż uzasadnienie jest sporządzane już po wydaniu orzeczenia (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003 nr 15, poz. 352; z 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 182, z dnia 13 maja 2021 r., V CSKP 101/21, LEX nr 3220004).

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera elementy określone w art. 387 § 2¹ k.p.c. - w szczególności precyzyjnie określa podstawę prawną wyroku wraz z przytoczeniem odpowiednich (wskazanych) przepisów prawa. Sąd drugiej instancji - ponownie rozpoznając sprawę - nie naruszył reguł postępowania odwoławczego określonych w art. 378 § 1 k.p.c. oraz w art. 382 k.p.c. O oczywistej zasadności skargi nie przekonuje twierdzenie o skopiowaniu uzasadnienia wyroku wydanego w tożsamej rodzajowo sprawie.

W sprawach jednorodząjowych mogą się zdarzyć uzasadnienia bardzo podobne, co nie narusza przepisów dotyczących sporządzania uzasadnień orzeczeń; nawet wadliwe stylistycznie sformułowanie uzasadnienia wyroku, jednak z zachowaniem reguł określonych w art. 387 § 2¹ k.p.c., nie może stanowić o naruszeniu powyższego przepisu w kontekście wykazania przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2021 r., I PSK 171/21, LEX nr 3527361).

Co do zarzutu oczywistego naruszenia zasady nieprowadzenia postępowania dwa razy w tej samej sprawie (*ne bis in idem*), oraz zasady zaufania wyrażoną w art. 8 k.p.a. stosowaną posiłkowo w związku z odesłaniem z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, należy odwołać się do zasad obowiązujących przy rozstrzyganiu przez sąd w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o prawach lub obowiązkach stron na podstawie przepisów prawa materialnego (art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. z wyjątkiem wskazanym w § 4 tego artykułu).

W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II UZP 8/11 (OSNP 2012 nr 19-20, poz. 252) podkreślono, że indywidualna norma prawna zawarta w orzeczeniu sądu ubezpieczeń społecznych ma charakter materialny, ustalający treść indywidualnego stosunku prawnego ubezpieczenia społecznego.

Sąd ten dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego kontroli prawidłowości aktu organów rentowych, natomiast wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania. Od momentu wniesienia odwołania do sądu rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu według zasad właściwych dla tej kategorii. Odwołanie od decyzji pełni rolę pozwu, a jego zasadność ocenia się na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Na tego rodzaju wadach decyzji skupia się też postępowanie sądowe, a wady spowodowane naruszeniem przepisów postępowania przed organem rentowym, pozostają w zasadzie poza przedmiotem postępowania. Jednakże, zgodnie z ugruntowaną koncepcją bezwzględnej nieważności aktu administracyjnego, sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać wady formalne decyzji administracyjnej, które dyskwalifikują ją w stopniu odbierającym jej cechy takiego aktu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo). Do takich wad zalicza się brak organu powołanego do orzekania w określonej materii, niezastosowanie jakiegokolwiek procedury lub oczywiste naruszenie zasad postępowania administracyjnego (szerzej uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 295). Jak stwierdził Sąd Najwyższy, opisywaną zasadę potwierdza dobitnie to, że sąd orzekający w sprawach ubezpieczeń społecznych może stosować jedynie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Z tego w szczególności względu, w sferze zarzutów proceduralnych skarga kasacyjna musi się opierać na podstawie naruszenia przepisów postępowania cywilnego (art. 398³ § 1 w związku z art. 1 k.p.c.).

Z powyższego wynika, że przyjęcie, że przepisy postępowania administracyjnego (szerzej postępowania przed organem rentowym) mogą być podstawą orzeczenia sądu ubezpieczeń społecznych, oznaczało by akceptację niekasacyjności takich orzeczeń. Rozważana zasada jest często niedostatecznie uświadamiana przez uczestników postępowania sądowego, a czasem nawet przez same sądy.

Także w uzasadnieniu przywołanej wyżej uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10, Sąd Najwyższy stwierdził, że ustanowiony w art. 83 ust. 1-3 ustawy systemowej w związku z art. 180 i 181 k.p.a. oraz w związku z art. 476 § 2 k.p.c. sądowy tryb odwoławczy odnosi się - z wyjątkiem przewidzianym wyłącznie w art. 83 ust. 4 ustawy systemowej - do wszystkich decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie indywidualnych spraw. Zasada ustanowionego w tych przepisach trybu odwoławczego polega na tym, że od decyzji Zakładu „przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego” z wyłączeniem zarówno administracyjnego postępowania w jego stadiach instancyjnych, jak i weryfikacji decyzji wadliwych w specjalnych trybach. Wszystko na etapie jednoinstancyjnego postępowania administracyjnego należy do Zakładu, a jedynym środkiem odwoławczym jest „odwołanie do sądu”, które przenosi rozpoznanie roszczeń (zobowiązań), co do których Zakład wydał decyzję, na drogę postępowania przed sądem powszechnym. W rezultacie niezależnie od tego, czy podstawę wydania decyzji w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych stanowi art. 83a ust. 1 czy ust. 2 ustawy systemowej, czy też - w braku podstaw do ich zastosowania - przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, organem właściwym do jej wydania jest Zakład (jego właściwa terenowa jednostka organizacyjna - art. 67 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej i art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c.), a organem odwoławczym - sąd powszechny. W każdym bowiem z tych przypadków decyzja, jako niewymieniona w art. 83 ust. 4 ustawy systemowej, jest indywidualną decyzją wskazaną w art. 83 ust. 1 tej ustawy, od której przysługuje odwołanie do sądu, wszczynające postępowanie cywilne (art. 83 ust. 2 ustawy systemowej).

W powołanej wyżej uchwale z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 Sąd Najwyższy wyjaśnił także, że jeżeli prawo lub obowiązek stwierdzone było decyzją, to kwestia jej unieważnienia odnosi się przede wszystkim do prawa lub obowiązku poprzednio stwierdzonego, a więc przedmiotu, o którym mowa tak w art. 83 ust. 1 ustawy systemowej, jak i w art. 476 § 2 k.p.c. Sąd rozpoznający odwołanie na zasadach procesu cywilnego uzyskuje wyjaśnienie przewidzianych w Kodeksie postępowania administracyjnego przesłanek „stwierdzenia nieważności decyzji” określonych w art. 156 § 1. Jeżeli one zachodzą, np. decyzja została wydana z

rażącym naruszeniem prawa lub zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa, to znaczy, że stwierdzone tą decyzją prawo lub zobowiązanie jest inne od stwierdzonego i dlatego to wadliwe stwierdzenie powinno podlegać „unieważnieniu”. Z tego punktu widzenia zasada wyjaśnienia przez sąd ubezpieczeń społecznych istoty sprawy dotyczącej prawa, zobowiązania albo roszczenia strony znajduje właściwe zwieńczenie w kompetencji tego sądu do rozstrzygnięcia o zasadności odwołania w formach określonych w art. 477¹⁴ k.p.c. z wyjątkiem wskazanym w jego § 4. Wyposażenie sądu ubezpieczeń społecznych w kompetencję merytorycznego rozstrzygania spraw ubezpieczenia społecznego dotyczy każdej sprawy, także sprawy wynikającej z odwołania od decyzji w przedmiocie unieważnienia decyzji. Sąd Najwyższy stwierdził, że zasada rozstrzygania przez sąd w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o prawach lub obowiązkach stron na podstawie przepisów prawa materialnego oznacza, iż indywidualna norma prawna zawarta w orzeczeniu sądu ma charakter materialny, ustalający treść indywidualnego stosunku prawnego ubezpieczenia społecznego. Sąd dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego kontroli prawidłowości decyzji organu rentowego, natomiast jej wady wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed tym organem, pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania. Zasadę tę potwierdza to, że sąd orzekający w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych może stosować jedynie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, co oznacza również, że w sferze zarzutów proceduralnych skarga kasacyjna może opierać się na podstawie naruszenia przepisów postępowania cywilnego (art. 398³ § 1 w związku z art. 1 k.p.c.). Sąd nie może zatem, kierując się żądaniem wyrażonym wprost przez odwołującego się jako uchylene decyzji lub stwierdzenie jej nieważności, poszukiwać rozstrzygnięcia w oparciu o przepisy postępowania administracyjnego. Orzeczenie takie powinno wskazywać w swojej podstawie na właściwe przepisy prawa materialnego i wyjaśniać merytoryczną przyczynę rozstrzygnięcia w nawiązaniu do sformułowanych w nich warunków nabycia prawa lub nałożenia obowiązku. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III USK 229/22, LEX nr 3603294).

Z tych przyczyn nie uzasadnia przyjęcia niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania twierdzenie o oczywistej zasadności skargi oparte na zarzucie rażącego naruszenia art. 8 k.p.a. (w związku z art. 123 ustawy systemowej).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy w oparciu o art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[SOP]

[I.T.]